

пособие для практических работников оперчастей ИТУ и следователей органов охраны общественного порядка / Е. П. Коновалов, М. Л. Мельниченко. – Днепропетровск, 1968. – 32 с.

3. Сербін М. М. Розслідування злочинів, вчинених у місцях позбавлення волі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00.09 / М. М. Сербін ; КНУВС. – Київ, 2006. – 16 с.

4. Батюк О. В. Становлення криміналістичного забезпечення розслідування злочинів, вчинених у пенітенціарних установах / О. В. Батюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2013. – Вип. 4. – Т. 2. – С. 132–134.

Дацюк Богдан Васильович, слухач навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання Національної академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Серйозної шкоди цій соціальній цінності завдає злочинність, боротьба з якою в умовах сьогодення залишається однією з найскладніших проблем. Аналіз сучасної правозастосовної практики свідчить про те, що в практичній діяльності правоохоронних органів та й в юридичній науці невиправдано мало уваги приділяється виявленню причин та умов, які сприяли вчиненню злочинів, їх відверненню.

Тобто діяльність правоохоронних органів, в тому числі слідчого Національної поліції України зводиться до кінцевого результату – розкриття злочинів. Вказана тенденція діяльності новоствореного правоохоронного органу – Національної поліції України відходить від сучасних міжнародних практик правоохоронних органів багатьох розвинутих країн світу, де саме на профілактику та запобігання злочинності все більше приділяють уваги.

Профілактика злочинів, на думку Б. А. Бурбела, реалізується шляхом виявлення й усунення причин конкретних злочинів, які можуть бути вчинені. Вона здійснюється у зв'язку з уже виявленими особами чи їх групами,

схильними до протиправної поведінки (неповнолітніми, безробітними, звільненими з місць позбавлення волі), але до її початку частиною попереджувальної діяльності з усунення, чи ослаблення факторів, що породжують учинення злочинів серед певних соціальних груп або з боку конкретних осіб [5, с. 179].

Слід зазначити, що в Кримінальному процесуальному кодексі України відсутня чітка регламентація профілактичної діяльності взагалі. Хоча, на даний час не можна говорити про абсолютну відсутність нормативного закріплення профілактики злочинів в сучасному законодавстві. Так, в Законі України «Про Національну поліцію», згідно статті 23 до повноважень поліції, відповідно до покладених на неї завдань належить здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень та виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживання у межах своєї компетенції заходів для їх усунення [2]. Вказані повноваження поширюються на всіх працівників підрозділів Національної поліції, в тому числі й слідчих.

Відповідно до положень КПК України, слідчий – це службова особа, котра уповноважена, в межах компетенції, передбаченої цим кодексом, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень [3].

Виходячи з цього основним безпосереднім напрямком діяльності слідчого є здійснення досудового розслідування, яке в свою чергу регламентується Кримінальним процесуальним кодексом України. Попри те, що слідчий в своїй діяльності, може та повинен керуватися іншими українськими та міжнародними нормативно-правовими актами, саме норми КПК України окреслюють та встановлюють межі повноважень слідчого та характер їх реалізації в його практичній діяльності.

Ми погоджуємося з думкою А. А. Десятника щодо доповнення до Кримінального процесуального кодексу України позиції, відповідно до якої сторона обвинувачення, що встановила наявність причин і умов вчинення кримінального правопорушення, вправі внести до відповідного органу, громадській організації чи службовій особі подання щодо усунення цих обставин. Внесення такого подання повинно бути

правом, а не обов'язком сторони обвинувачення. Водночас необхідно закріпити обов'язок сторони обвинувачення встановлювати вказані обставини для активізації профілактичної діяльності, але при цьому подання направляється лише в разі реального встановлення зазначених причин і умов [6, с. 67].

Слід зазначити, що відповідно до Наказу МВС України «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України», одним з основних завдань органу досудового розслідування, до якого входить слідчий, є виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення [4].

Відповідно до вказаного наказу, слідчі в кожному кримінальному провадженні, повинні проінформувати прокурора, який здійснює нагляд за додержанням законів при проведенні досудового розслідування у формі процесуального керівництва, про виявлені причини та умови вчинення злочину.

О. О. Черненко, стверджує, що такий порядок, ще більше формалізував й до того формальну роботу з виявлення та усунення причин вчинення злочинів: повідомлення про виявлені причини та умови складаються шаблонно, слідчі при їх підготовці обмежуються визнанням «низьких морально-етичних якостей підозрюваного», «низьким рівнем контролю з боку ...». Такий підхід, призвів до тотальної формалізації та нівелювання профілактичного напрямку роботи слідчих в Національній поліції України [7, с. 30].

На нашу думку, для того щоб зменшити рівень злочинності в Україні, в першу чергу, правоохоронним органам необхідно не лише боротися вже з наявними злочинами, тобто вчиненими, де настали суспільно-небезпечні наслідки, а й з причинами та умовами даних злочинів, виявляти їх на ранньому етапі, попереджувати скоєння злочинів.

Слідчий, як невід'ємна складова сторони обвинувачення, виконує роботу по боротьбі зі злочинністю, проте на законодавчому рівні хоч і формально визначені повноваження слідчих з профілактики злочинів, існує значна частка прогалин, яка унеможливує реальну реалізацію можливостей слідчого по

виявленню умов та причин злочинності, та належних мір з цього приводу. Тому слід внести відповідні зміни до Кримінально процесуального кодексу України, з наданням слідчому повноважень у здійсненні профілактичної діяльності, зазначенням чіткої процедури, порядків, строків, здійснення такої процедури. Адже, без чіткої законодавчої регламентації подібних повноважень, неможливо практично втілювати їх у життя, на благо захисту суспільства від протиправних посягань.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр. – Назва з екрана.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Назва з екрана.

4. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Міністерства внутрішніх справ України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 9 серп. 2012 р. № 686.

5. Бурбело Б. А. Поняття профілактичної діяльності слідчого та її значення / Б.А. Бурбело // Право і безпека : гол. ред. А. Т. Комзюк. – № 3 (35). – 2010. – С. 178–182.

6. Десятник А. А. Роздуми щодо запровадження профілактичної діяльності в межах кримінального процесу / А. А. Десятник // Науковий вісник Ужгородського національного університету ; гол. ред. Ю. М. Бисага. – Ужгород : Гельветика, 2014. – Вип. 28. – Т. 3. – С. 65–68.

7. Черненко О. О. Ведення профілактичної роботи слідчими підрозділами ОВС. Проблеми та шляхи її вирішення / О. О. Черненко // Науковий вісник херсонського державного університету ; гол. ред. В. М. Стратонов. – 2016. – Вип. 2. – Т. 3. – С. 29–32.